

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO

IZBA CYWILNA

Zbiór urzędowy
tłoczony z polecenia
Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego

2
2025

**ZBIÓR URZĘDOWY
TŁO CZONY Z POLECENIA
PIERWSZEGO PREZESA SĄDU NAJWYŻSZEGO**

2
2025

Opracowanie

Kolegium Redakcyjne w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego

Prezes kierujący pracą Izby Cywilnej SN Joanna Misztal-Konecka (przewodniczący)
sędzia Sądu Najwyższego Marcin Krajewski (wiceprzewodniczący)
sędzia Sądu Najwyższego Marcin Łochowski (członek)
Katarzyna Woch (sekretarz)
Dominika Zwierzyk (sekretarz)

Treść:

I. Zbiór orzeczeń	str. 1
II. Skorowidz artykułowy	str. 129
III. Skorowidz przedmiotowy	str. 131
IV. Wykaz orzeczeń	str. 136

Zarządzenie nr 9/2024 Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej z 18 grudnia 2024 r.
w sprawie określenia składu Kolegium Redakcyjnego zbioru urzędowego
„Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna” w 2025 r.

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
www.wolterskluwer.pl
czasopisma@wolterskluwer.pl
nr infolinii 801 044 545, prenumerata@wolterskluwer.pl

Skład i łamanie: Master, Łódź

Nakład: 850 egz.

ISSN 1234-5261

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO IZBA CYWILNA

Rok 2025 – Numer 2

I

14

UCHWAŁA Z 25 KWIETNIA 2024 R., III CZP 52/23

Sędzia SN Tomasz Szancilo (przewodniczący)

Sędzia SN Krzysztof Grzesiowski

Sędzia SN Marcin Łochowski (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym 25 kwietnia 2024 r. w Warszawie w sprawie z powództwa A. w W. przeciwko M. spółce jawnej w C. o zapłatę, na skutek przedstawienia przez Sąd Apelacyjny w Warszawie postanowieniem z 22 września 2023 r., VII AGa 1037/22, zagadnienia prawnego:

„Czy wstrzymanie pobierania wynagrodzeń dla organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, o którym jest mowa w art. 151 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, w brzmieniu określonym art. 1 pkt 14 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw, oznacza zwolnienie przedsiębiorców, którzy spełnili warunki wskazane w art. 151 ust. 2 ww. ustawy z dnia

2 marca 2020 r., z obowiązku płatności wynagrodzeń, o których mowa w art. 151 ust. 1 pkt 1 tej ustawy, czy też stanowi odroczenie terminu spełnienia świadczeń pieniężnych wynikających z umowy, której przedmiotem jest korzystanie z utworów lub przedmiotów praw(...) pokrewnych lub pobór wynagrodzenia za takie korzystanie, w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii?”,

podjął uchwałę:

Wstrzymanie pobierania wynagrodzeń, o którym mowa w art. 151 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, nie skutkuje zwolnieniem z obowiązku zapłaty tych wynagrodzeń. W przypadku zaprzestania lub ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę na skutek okoliczności wskazanych w art. 151 ust. 1 tej ustawy, zwolnienie z obowiązku zapłaty tych wynagrodzeń w całości lub w części może wynikać z umowy łączącej tego przedsiębiorcę z organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub pokrewnymi, ewentualnie z orzeczenia sądu (art. 357¹ k.c.).

Uzasadnienie

Przedstawione przez Sąd Apelacyjny w Warszawie zagadnienie prawne wyłoniło się przy rozpoznawaniu apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 28 czerwca 2022 r. Sąd Apelacyjny wskazał, że pierwszoplanowe i zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, z uwagi na okresy, za które strona powodowa dochodzi zapłaty opłat licencyjnych, ma wykładnia art. 151 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: „ustawa COVID-19”),

który został dodany do tej ustawy na podstawie art. 1 pkt 14 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw i obowiązywał z mocą wsteczną, tj. od 8 marca 2020 r. (art. 101 pkt 2 lit. d ustawy zmieniającej).

Sąd Apelacyjny zauważył, że mimo dokonywanych zmian w art. 151 ust. 1 ustawy COVID-19 mowa jest o wstrzymaniu pobierania wynagrodzeń dla organizacji zbiorowego zarządzania, jednakże przy określeniu odmiennych warunków, w jakich do takiego wstrzymania dochodzi. Należy przyjąć założenie, że w obu sytuacjach sformułowanie o wstrzymaniu pobierania wynagrodzeń powinno być rozumiane w jednakowy sposób. Regulacja zawarta w art. 151 ust. 1 pkt 1 ustawy COVID-19 odnosi się do świadczeń pieniężnych, których źródłem jest umowa zawarta między organizacją zbiorowego zarządzania a podmiotem korzystającym z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, których zarząd leży w gestii danej organizacji. Ustawodawca ingeruje zatem w umowny stosunek zobowiązaniowy, co nie jest wykluczone.

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że pojęcie wstrzymania pobierania wynagrodzeń nie zostało zdefiniowane w ustawie COVID-19. Także przepisy prawa cywilnego – przede wszystkim Kodeks cywilny i ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dalej: „u.p.a.p.p.”) – nie nawiązują do tego rodzaju instytucji. Dokonując wykładni językowej tego zwrotu, Sąd doszedł do przekonania, że przemawia ona za rozumieniem go jako wyłącznie tymczasowego powstrzymania się z poborem wynagrodzeń, tj. w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, nie zaś jako definitywnego zwolnienia przedsiębiorców spełniających warunki wskazane w ustawie z obowiązku świadczeń pieniężnych należnych organizacjom zbiorowego zarządzania za czas, w którym obowiązywał stan zagrożenia epidemicznego albo stan epidemii.

W ocenie Sądu pytającego dyskusyjne jest powoływanie się na kontekst sytuacyjny związany z wprowadzeniem tzw. prawodawstwa covidowego, gdyż:

- 1) wprowadzenie ulg dla przedsiębiorców w zakresie opłat audiowizualnych i abonamentowych nie oznaczało, że zamiarem ustawodawcy musiało być definitywne zwolnienie z obowiązku świadczenia; nie było to bowiem konieczne do osiągnięcia celu, jaki stał za uchwaleniem art. 151 ustawy COVID-19;
- 2) zmiana art. 151 ustawy COVID-19 nie stoi na przeszkodzie uznaniu, że wstrzymanie pobierania wynagrodzeń może oznaczać jedynie tymczasowe wstrzymanie ich poboru, bez narażenia się na zarzut, iż przedsiębiorcy, których dotyczą dalej idące ograniczenia (tj. zakaz prowadzenia działalności), mogą skorzystać z instrumentów prawnych dających słabszą ochronę niż dostępna przedsiębiorcom, którzy są w lepszej sytuacji, bowiem nie są dotknięci zakazem prowadzenia działalności;
- 3) uznanie, że każdy przedsiębiorca, który spełnił formalne warunki wymienione w art. 151 ust. 2 ustawy COVID-19, został definitywnie zwolniony z obowiązku zapłaty wynagrodzenia na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania za okres od 8 marca 2020 r. do 15 grudnia 2020 r., abstrahuje od rzeczywistej sytuacji konkretnych przedsiębiorców, która w ww. okresie mogła kształtować się odmiennie, np. w zależności od uwarunkowań miejscowych.

Wobec powyższego, w ocenie Sądu Apelacyjnego, *ratio legis* regulacji zawartej w art. 151 ustawy COVID-19 zarówno w wersji obowiązującej przed 16 grudnia 2020 r., jak i po tej dacie, nie stoi na przeszkodzie uznaniu, że wstrzymanie pobierania wynagrodzeń oznacza jedynie zawieszenie ich poboru, nie zaś definitywne zwolnienie z zobowiązania. Konstytucyjne uwarunkowania ochrony własności i praw majątkowych przemawiają za taką wykładnią art. 151 ustawy COVID-19, w świetle której pojęcie wstrzymania poboru wynagrodzeń interpretować należy jako tymczasowe zawieszenie czynności związanych z poborem wynagrodzeń dla organizacji zbiorowego zarządzania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Problem prawny dostrzeżony przez Sąd Apelacyjny nie był dotychczas przedmiotem szerszych rozważań w orzecznictwie i doktrynie. W orzecznictwie sądów powszechnych można zidentyfikować zarówno stanowisko zakładające, że użyte w art. 151 ustawy COVID-19 sformu-

łowanie „wstrzymuje się pobieranie” oznacza zwolnienie przedsiębiorców z obowiązku świadczenia na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi za okres, w którym istnieją przesłanki oznaczone w tym przepisie (np. wyroki Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 15 czerwca 2023 r., VII AGa 73/23, i z 6 lipca 2023 r., VII AGa 1486/22, a także wyroki Sądu Okręgowego w Warszawie: z 9 marca 2023 r., XXII GW 181/22; z 19 września 2023 r., XXII GW 320/23, i z 19 września 2023 r., XXII GW 323/23), jak i pogląd, iż art. 151 ust. 1 ustawy COVID-19 przewiduje jedynie czasowe zawieszenie poboru tych opłat (np. wyroki Sądu Okręgowego w Gdańsku z 27 kwietnia 2022 r., XVII GW 229/21, i z 27 października 2022 r., XVII GW 91/22; wyroki Sądu Okręgowego w Katowicach z 14 czerwca 2022 r., XXIV GW 426/21, i z 20 czerwca 2023 r., XXIV GW 394/22; wyroki Sądu Okręgowego w Lublinie z 28 września 2022 r., XII GW 78/22, i z 5 października 2022 r., XII GW 116/22; wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z 31 maja 2022 r., XIX GW 383/21; wyroki Sądu Okręgowego w Warszawie z 13 lipca 2023 r., XXII GW 112/23, i z 8 września 2023 r., XXII GW 158/23). Wykładnia art. 151 ust. 1 ustawy COVID-19 w zakresie objętym przedstawionym zagadnieniem budzi więc w praktyce poważne wątpliwości.

Problematyka poruszona przez Sąd Apelacyjny dotyczy wynagrodzeń należnych organizacjom zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi. Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 czerwca 2018 r. o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (dalej: „u.z.z.”) organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi (dalej: „OZZ”) zbiorowo zarządza prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi na podstawie umowy o zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, umowy o reprezentacji, ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych lub niniejszej ustawy, w zakresie udzielonego zezwolenia. Według art. 5 ust. 1 u.z.z. domniemywa się, że organizacja zbiorowego zarządzania jest uprawniona do zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi w zakresie udzielonego jej zezwolenia oraz posiada legitymację procesową w tym przedmiocie.

Obowiązek zawarcia umowy z OZZ spoczywa m.in. na organizacjach radiowych i telewizyjnych w związku z nadawaniem rozpowszechnionych drobnych utworów muzycznych, słownych i słowno-muzycznych (art. 21 u.p.a.p.p.), operatorach sieci kablowych w związku z reemisją utworów (art. 21¹ u.p.a.p.p.), organizacjach radiowych lub telewizyjnych w związku z nadawaniem w ramach własnych audycji archiwalnych utworów (art. 21² u.p.a.p.p.), posiadaczach urządzeń służących do odbioru programu radiowego lub telewizyjnego w związku z publicznym odtwarzaniem nadawanych w nich utworów (art. 21³ u.p.a.p.p.). Wskazane powyżej przepisy mają odpowiednie zastosowanie do artystycznych wykonań (art. 92 u.p.a.p.p.) oraz fonogramów i wideogramów (art. 95¹ ust. 2 u.p.a.p.p.). Umowy te mają na celu zapewnienie twórcom wynagrodzenia za eksploatację utworów oraz przedmiotów praw pokrewnych przez ww. podmioty.

Udzielenie odpowiedzi na zadane pytanie wymaga w pierwszej kolejności przesłania zmian budzącego wątpliwości przepisu, które doprowadziły do nadania mu ostatecznie obowiązującej treści.

Artykuł 151 ust. 1 pkt 1 ustawy COVID-19 w pierwotnym brzmieniu, obowiązującym od 31 marca 2020 r. do 16 grudnia 2020 r., stanowił w ustępie pierwszym, że w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii od przedsiębiorców w rozumieniu art. 4 ust. 1 lub 2 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców wstrzymuje się pobieranie wynagrodzeń dla OZZ wynikających z umowy, której przedmiotem jest korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych lub pobór wynagrodzenia za takie korzystanie, a wynagrodzenia te nie są określane jako wprost zależne od faktycznego przychodu lub dochodu tego podmiotu za świadczenie przez niego usług w danym okresie, jeżeli spełniają one łącznie warunki określone w ustępie drugim tego przepisu.

Artykuł 151 ust. 1 pkt 1 ustawy został zmieniony przez art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 9 grudnia 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw, który wszedł w życie

16 grudnia 2020 r. Od tej chwili ustęp pierwszy pkt 1 tego przepisu stanowi, że od przedsiębiorców przez okres, w którym obowiązuje zakaz prowadzenia działalności na podstawie art. 46a i 46b pkt 1-6 i 8-12 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, wstrzymuje się pobieranie wynagrodzeń dla OZZ wynikających z umowy, której przedmiotem jest korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych lub pobór wynagrodzenia za takie korzystanie, a wynagrodzenia te nie są określane jako wprost zależne od faktycznego przychodu lub dochodu tego podmiotu za świadczenie przez niego usług w danym okresie, jeżeli spełniają one łącznie warunki określone w ust. 2. Co więcej, według dodanego do art. 151 ustawy COVID-19 ustępu czwartego (również obowiązującego od 16 grudnia 2020 r.) w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii przedsiębiorca, którego nie dotyczy zakaz, o którym mowa w ust. 1, może żądać obniżenia wynagrodzenia dla OZZ, proporcjonalnie do obniżenia jego przychodu w stosunku do przychodu uzyskanego w tym samym okresie rozliczeniowym w roku przed ogłoszeniem stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii.

Wobec braku w ustawie zmieniającej przepisów intertemporalnych uznać należy, że wstrzymanie poboru wynagrodzeń na rzecz OZZ od przedsiębiorców, których nie dotyczyły zakazy prowadzenia działalności na podstawie art. 46a i 46b pkt 1-6 i 8-12 ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, ustało 16 grudnia 2020 r., zaś utrzymane zostało w stosunku do przedsiębiorców, których ten zakaz dotyczył.

Wynika z tego, że na potrzeby regulacji dotyczącej wynagrodzeń dla OZZ ostatecznie ustawodawca wyróżnił trzy grupy przedsiębiorców. Po pierwsze, byli to przedsiębiorcy, którzy zostali zobowiązani do uiszczania wynagrodzeń na rzecz OZZ określanych w zawartych umowach jako wprost zależne od faktycznego przychodu lub dochodu przedsiębiorcy w danym okresie (art. 151 ust. 1 pkt 1 *in fine* ustawy COVID-19). Wstrzymanie pobierania wynagrodzeń, o którym mowa w ust. 1 tego przepisu, oraz rozwiązanie przewidziane w art. 151 ust. 4 ustawy COVID-19 nie mają zastosowania do tej kategorii przedsiębiorców.

Skoro bowiem w umowie z OZZ wysokość należnego tej organizacji wynagrodzenia została uzależniona od rozmiaru przychodów lub dochodów przedsiębiorcy, to oczywiście jest, że w przypadku zaprzestania lub ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej w związku z pandemią przychody i dochody przedsiębiorcy ulegną zmniejszeniu lub nie będą osiągane w ogóle. Wówczas proporcjonalnemu ograniczeniu, wynikającemu z umowy, ulegnie należne OZZ od przedsiębiorcy wynagrodzenie. W skrajnym przypadku, w razie nieosiągania przychodów lub dochodów, nie powstanie obowiązek uiszczania na rzecz OZZ wynagrodzenia, co oczywiście zależy od treści konkretnej umowy. W konsekwencji w odniesieniu do takich umów nie była konieczna ingerencja ustawodawcy dotycząca wysokości wynagrodzeń dla OZZ, mająca na celu łagodzenie skutków pandemii dla przedsiębiorców, ponieważ sama umowa przewidywała stosowny mechanizm korygujący.

Po drugie, ustawodawca wyróżnił przedsiębiorców dotkniętych zakazem prowadzenia działalności gospodarczej, którzy zawarli z OZZ umowy niewiążące wysokości wynagrodzenia z wysokością przychodów lub dochodów, ale z czynnikami niezależnymi od osiąganych obrotów, np. z liczbą pokoi hotelowych, kategorią hotelu, liczbą odbiorników telewizyjnych i radiowych. W odniesieniu do tej kategorii przedsiębiorców, którzy nawet przy braku przychodów powinni uiszczać wynagrodzenie na rzecz OZZ, ustawodawca przewidział „wstrzymanie pobierania” wynagrodzeń przez okres, w którym obowiązuje zakaz prowadzenia działalności.

Po trzecie, dla przedsiębiorców, nieobjętych zakazem prowadzenia działalności gospodarczej, ale którzy z uwagi na pandemię musieli z przyczyn natury faktycznej ograniczyć albo wstrzymać jej prowadzenie, ustawodawca przewidział instrument wskazany w art. 151 ust. 4 ustawy COVID-19 – uprawnienie do żądania obniżenia wynagrodzenia dla OZZ, proporcjonalnie do obniżenia przychodu przedsiębiorcy.

Według wcześniejszej regulacji, obowiązującej do 16 grudnia 2020 r., wstrzymanie pobierania wynagrodzeń należnych OZZ zostało przewidziane w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii dla drugiej i trzeciej grupy przedsiębiorców.

Sąd Apelacyjny ma rację, że wykładnia językowa art. 15l ust. 1 ustawy COVID-19 wskazuje na jedynie czasowe zaniechanie pobierania wynagrodzeń na rzecz OZZ, a nie trwałe zwolnienie z obowiązku ich uiszczania. Znaczenie językowe zwrotu „wstrzymać” obejmuje bowiem przede wszystkim „odłożyć na później, zawiesić coś”, „powstrzymać się przez chwilę od czegoś” (<https://sjp.pwn.pl/szukaj/wstrzymac.html>). Sens prawny tego zwrotu użytego w ustawie COVID-19 powinien być zbliżony do jego znaczenia przyjmowanego w języku potocznym. Oznacza to, że art. 15l ustawy COVID-19 – przez zastosowany w nim zwrot „wstrzymania się od poboru wynagrodzeń” – jest skierowany na przyszłość. Nie chodzi w nim zatem o anulowanie powstałego długu, ale o czasowe zawieszenie pobierania wynagrodzeń wymienionych w art. 15l ust. 1 ustawy COVID-19.

Należy przy tym zaznaczyć, że ustawa COVID-19 nie posługuje się konsekwentną terminologią, ponieważ odnosi się do zmian wielu różnych ustaw. Ustawodawca używa więc w poszczególnych przepisach tej ustawy siatki pojęciowej charakterystycznej dla zmienianych nimi ustaw. Jednak w przypadkach, gdy chodzi o trwałe zwolnienie z określonego obowiązku, ustawa COVID-19 odwołuje się do bardziej jednoznacznych (stanowczych) pojęć, np. do „umorzenia” należności (art. 15gj, 15zzb ust. 17, art. 15zzd ust. 7 i 7a), „zwolnienia” z obowiązku (art. 15g ust. 18a) lub wskazuje, że „nie pobiera się” danej należności (art. 15jb). Mając jednak na względzie charakter ustawy COVID-19, ingerującej w rozwiązania przewidziane w wielu ustawach, nie można z tych różnic terminologicznych wyciągać daleko idących wniosków.

Nie ulega wątpliwości, że celem rozwiązania przewidzianego w art. 15l ust. 1 ustawy COVID-19 było złagodzenie niekorzystnych ekonomicznych skutków pandemii dla realizacji bieżących płatności przez przedsiębiorców. Wynikające z pandemii faktyczne i prawne ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej, związane przede wszystkim z lockdownami, obniżyły przychody wielu przedsiębiorców, co zachwiało płynnością finansową w zasadzie wszystkich uczestników obrotu gospodarczego. Wstrzymanie pobierania wynagrodzeń, o jakim mowa w art. 15l ust. 1 pkt 1 ustawy COVID-19, było więc formą inge-

rencji państwa w stosunki gospodarcze, sprowadzającej się do odroczenia płatności wynagrodzeń należnych OZZ.

Cel ten potwierdza także art. 151 ust. 2 pkt 3 ustawy COVID-19, który wyłącza możliwość skorzystania z zawieszenia płatności przez tych przedsiębiorców, którzy nie realizowali swoich zobowiązań wobec OZZ przed 8 marca 2020 r. W odniesieniu do tej grupy przedsiębiorców źródłem trudności w wykonywaniu omawianych zobowiązań nie był bowiem stan pandemii, ale wcześniej istniejące problemy finansowe. Nieistnienie związku przyczynowego między stanem pandemii a nieuiszczaniem przez tę grupę przedsiębiorców wynagrodzeń na rzecz OZZ czyniło niecelowym udzielenie im wsparcia przewidzianego w art. 151 ust. 1 ustawy COVID-19.

Przeciwko przyjęciu, że „wstrzymanie pobierania wynagrodzeń” oznacza trwałe zwolnienie z obowiązku ich uiszczenia, a więc w zasadzie umorzenie zobowiązań, przemawia także to, iż tak ukształtowany przywilej objąłby również przedsiębiorców, których przychody nie spadły w okresie pandemii, a nawet – jak w przypadku organizacji radiowych i telewizyjnych i operatorów telewizji kablowej – mogły wzrosnąć. Objęcie wsparciem tej grupy przedsiębiorców byłoby w oczywisty sposób sprzeczne z celem wprowadzenia art. 151 ustawy COVID-19.

Co więcej, uznanie, że art. 151 ust. 1 ustawy COVID-19 znosi obowiązek uiszczenia objętych tym przepisem należności, oznaczałoby zwolnienie także z obowiązku ponoszenia opłat abonamentowych, wskazanych w art. 151 ust. 1 pkt 2 ustawy COVID-19. Dotyczyłoby to opłat, o których mowa w ustawie z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych (dalej: „u.o.a.”), a więc opłat za używanie odbiorników radiofonicznych oraz telewizyjnych (art. 2 ust. 1 u.o.a.), pobieranych w celu umożliwienia realizacji misji publicznej, o której mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (art. 1 u.o.a.). Tak ujęty skutek stosowania art. 151 ust. 1 ustawy COVID-19 nie byłby jednak spójny z celem wprowadzenia tego przepisu. Nie ma bowiem dostatecznego uzasadnienia do pozbawienia w okresie pandemii przychodów z opłat abonamentowych podmiotów realizujących misję publiczną – publicznego radia i telewizji.

Przeciwko przyjęciu, że art. 151 ust. 1 ustawy COVID-19 trwale zwalnia z obowiązku uiszczania wynagrodzeń należnych OZZ, przemawia także konieczność dokonania prokonstytucyjnej i prokonwencyjnej wykładni tej regulacji. Pozbawienie OZZ wynagrodzeń oznaczałoby w istocie pozbawienie twórców dochodów należnych im w związku z eksploatacją utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, do których przysługują im prawa autorskie lub prawa pokrewne. Doszłoby w ten sposób do pozbawienia twórców części ich praw majątkowych, mającego cechy wywłaszczenia.

Wymaga przypomnienia, że prawo własności jest chronione na poziomie konstytucyjnym (zob. art. 21 ust. 1, art. 64 Konstytucji). Zgodnie z art. 21 ust. 2 Konstytucji wywłaszczenie jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy jest dokonywane na cele publiczne i za słusznym odszkodowaniem. Przepisy ustawy COVID-19 nie przewidują żadnych rekompensat dla OZZ, a w konsekwencji i dla twórców. Zatem przyjęcie, że art. 151 ust. 1 pkt 1 ustawy COVID-19 zwalnia w okresie wskazanym w tym przepisie z obowiązku uiszczania wynagrodzeń na rzecz OZZ oznaczałoby udzielenie pomocy przedsiębiorcom kosztem twórców, dla których nie przewidziano stosownego odszkodowania. Taka interpretacja w świetle przywołanych przepisów Konstytucji jest wykluczona.

Należy także wskazać na art. 1 ust. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonego w Paryżu 20 marca 1952 r. Zgodnie z nim każda osoba fizyczna i prawna ma prawo do poszanowania swego mienia. Nikt nie może być pozbawiony swojej własności, chyba że w interesie publicznym i na warunkach przewidzianych przez ustawę oraz zgodnie z ogólnymi zasadami prawa międzynarodowego. Nie ulega wątpliwości, że pojęcie mienia w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka jest ujmowane szeroko i obejmuje w zasadzie każdy słuszny (oparty na prawie) interes majątkowy (zob. np. wyrok z 22 czerwca 2004 r., skarga nr 31443/96, pkt 129-133, i tam powołane orzecznictwo). Można mieć zasadnicze zastrzeżenia, czy pozbawienie twórców należnych im wynagrodzeń w celu pomocy określonej grupie przedsiębiorców mogłoby zostać uznane za działanie w interesie publicznym w rozumieniu art. 1 ust. 1 protokołu.

Podsumowując, należy stwierdzić, że anulacyjny skutek art. 151 ust. 1 pkt 1 ustawy COVID-19 nie jest możliwy do zaakceptowania wobec konstytucyjnych i konwencyjnych standardów ochrony własności. Wymaga podkreślenia, że obowiązek zapłaty wynagrodzenia wynika z relacji umownych między podmiotami prywatnymi. Co do zasady ustawodawca w sposób władczy nie może anulować wynikającego z takiego stosunku obowiązku świadczenia, co przekłada się na korzyść jednej ze stron takiego stosunku prawnego.

Ustawodawca ze względu na szczególne okoliczności (pandemię i jej skutki) zdecydował się natomiast na rozwiązanie najmniej ingerujące w nawiązane stosunki umowne. Wprowadzenie w art. 151 ust. 1 ustawy COVID-19 omawianej preferencji dla przedsiębiorców oddziaływało również na sytuację majątkową drugiej strony stosunku umownego. Oddziaływanie to musiało być uwzględnione, aby zachować proporcjonalność ingerencji. Tymczasem przypisanie art. 151 ustawy COVID-19 skutku anulacyjnego stanowiłoby nieproporcjonalną ingerencję w stosunki umowne, a zwłaszcza w interesy majątkowe twórców. Cel w postaci zminimalizowania negatywnych skutków pandemii dla płynności finansowej przedsiębiorców mógł zostać osiągnięty przez rozwiązanie mniej uciążliwe, tj. odroczenie w czasie płatności wynagrodzenia.

Również szersza wykładnia systemowa nie przemawia za tezą o anulacyjnym skutku art. 151 ust. 1 ustawy COVID-19. Przede wszystkim z perspektywy celu omawianej regulacji nie ma potrzeby sięgania do tak daleko idącego skutku w postaci zwolnienia z obowiązku uiszczania wynagrodzenia na rzecz OZZ. Oczywiście jest, że pandemia oraz jej skutki w postaci ograniczenia aktywności gospodarczej, a także prawne ograniczenia tej aktywności, wpłynęły w istotny sposób na wysokość przychodów oraz płynność finansową wielu przedsiębiorców. Mając na względzie, że chodzi tu o relacje umowne, w pierwszej kolejności należy odwołać się do treści umowy łączącej konkretnego przedsiębiorcę z OZZ.

W przypadku gdy umowa uzależnia wysokość wynagrodzenia OZZ od wysokości przychodów lub dochodów przedsiębiorcy, to w razie ograniczenia lub zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej